

4. Лівшун О. В. Акмеологічні особливості професійної готовності майбутнього вчителя. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. Хмельницький: Вид-во Нац. академії держ. прикордон. служби України імені Богдана Хмельницького, 2009. № 48. Частина II. С. 80–81.

5. Сотська Г. І. Акмеологічний підхід у педагогічній освіті України. *Edukacja dla przyszłości w świetle wyzwań XXI wieku*. Bydgoszcz. 2017. С. 389.

6. Федоришин В. І. Теорія та методика фахової підготовки майбутніх учителів музики на акмеологічних засадах: автореферат дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02. Київ, 2014. 46 с.

REFERENCES

1. Hladkova, V. M. Pozharskyi, S. D. (2007). *Osnovy akmeolohii: pidruchnyk* [Basics of acmeology: a textbook]. Lviv: Novyi Svit. [in Ukrainian]

2. Hrechanyk, O. Ye., Hryhorash, V. V. (2019). *Formuvannya akmeolohichnoi kompetentnosti vchytelia v systemi pislidiplomnoi osvity: monohrafiia* [Formation of acmeological competence of the teacher in the system of postgraduate education: monograph]. Kharkiv: Vyd. hrupa «Osnova». [in Ukrainian]

3. Livshun, O. V. (2009). *Akmeolohichni osoblyvosti profesiinoi hotovnosti maibutnoho vchytelia* [Acmeological features of the professional readiness of the future teacher]. *Zbirnyk naukovykh prats. Pedahohichni nauky. Khmelnytskyi: Vyd-vo Nats. akademii derzh. prykordon. sluzhby Ukrainy imeni Bohdana Khmelnytskoho*. № 48. 80–81. [in Ukrainian]

4. Koshman, D. M. (2017). *Nauchno-metodicheskie osnovy akmeologicheskoi kompetentnosti budushchego uchytelya* [Scientific and methodological foundations of the acmeological competence of the

future teacher]. Gomel: GGU imeni F. Skorini. [in Russian]

5. Sotska, H. I. (2017). *Akmeolohichni pidkhid u pedahohichnii osviti Ukrainy* [Acmeological approach in pedagogical education of Ukraine]. *Edukacja dla przyszłości w świetle wyzwań XXI wieku*. Bydgoszcz. [in Ukrainian]

6. Fedoryshyn, V. I. (2014). *Teoriia ta metodyka fakhovoi pidhotovky mabutnikh uchyteliv muzyky na akmeolohichnykh zasadakh* [Theory and methodology of professional training of future music teachers on acmeological basis]. *Candidate's thesis*. Kyiv. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

РАДЧЕНКО Марія Русланівна – аспірант кафедри педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: «само» процеси майбутнього педагога, категорія «само», самовдосконалення, самопрезентація, професіоналізм, професіоналізм майбутнього педагога.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

RADCHENKO Mariia Ruslanivna – a graduate student of the Department of Pedagogy and Special Education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Scientific interests: «self» processes of the future teacher, «self» category, self-improvement, self-presentation. professionalism, professionalism of the future teacher.

Стаття надійшла до редакції 10.10.2022 р.

УДК 091:37.015.4

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-206-201-207

СТРІЛЕЦЬ-БАБЕНКО Олена Володимирівна –

кандидат педагогічних наук, доцент,
старший викладач кафедри практичної психології та соціальної роботи

Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3774-4786>

e-mail: olenastrilecbabenko@gmail.com

БАБЕНКО Андрій Леонідович –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри фізичного виховання і рекреаційно-оздоровчої роботи

Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5755-5988>

e-mail: babenko_andrew@ukr.net

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

У статті автор розглядає спільні та відмінні риси в технологіях соціальної роботи в Україні та зарубіжних країнах. На основі аналізу наукової літератури визначено, що категорія «соціальна робота» розглядається у трьох напрямках: практична професійна діяльність із подання допомоги та підтримки людям, що опинилися у скрутній ситуації; навчальна дисципліна з професійної підготовки фахівців із соціальної допомоги та підтримки населення; галузь наукових знань, що ґрунтується на сукупності концепцій і теорій, має свій категоріальний апарат, досліджує принципи і закономірності, моделі та методи соціальної роботи.

Соціальна робота як професійна діяльність в Україні та зарубіжних країнах має такі основні спільні риси: у концептуальному плані – поняття соціальної проблеми у зарубіжній та вітчизняній соціальній роботі має аналогічні трактування; єдина структура соціальної роботи як професійної діяльності в Україні та за кордоном: об'єкт, суб'єкт, принципи, моделі, методи та технології соціальної роботи; навчання соціальної роботі у кожній країні здійснюється у профільних закладах освіти.

Відмінності полягають в тому, що суб'єктом соціальної роботи за кордоном є некомерційні і громадські організації; основним принципом соціальної роботи у зарубіжних країнах є активізація власних зусиль; основним методом надання соціальної допомоги за кордоном є групи самопомоги та взаємодопомоги; соціальна робота з людьми похилого віку та інвалідами за кордоном більше спрямована на надання соціальної підтримки фахівцями саме в домашніх умовах; соціальна робота з особами без визначеного місця життя у зарубіжних країнах є найбільш актуальною, особливо в США.

В галузі інноваційних напрямів соціальної роботи та обслуговування населення можна виділити такі найважливіші особливості соціальної роботи за кордоном, як соціальна робота з жертвами катастроф, соціальна робота з представниками неформальних молодіжних угруповувань, соціальна робота з представниками етнічних груп тощо.

Ключові слова: соціальна робота, соціальні проблеми, професійна діяльність.

STRILETS-BABENKO Olena Volodymyrivna –

Ph. D. in Pedagogy, Associate Professor,
Senior Lecturer of the Department of Practical Psychology and
Social Work of Volodymyr Vynnychenko
Central Ukrainian State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3774-4786>
e-mail: olenastrilecbabenko@gmail.com

BABENKO Andrii Leonidovich –

Ph. D. in Pedagogy, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Physical
education and Recreation and Health Work
of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State
Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5755-5988>
e-mail: babenko_andrew@ukr.net

TECHNOLOGIES OF SOCIAL WORK IN FOREIGN COUNTRIES

Today, there is a shortage of highly qualified social work specialists who could professionally carry out work on diagnosis and forecasting of social processes, provide preventive, social-therapeutic, psychological, pedagogical and legal assistance to various categories of the population in Ukraine.

In the article, the author examines the common and distinctive features of social work technologies in Ukraine and foreign countries. Based on the analysis of the scientific literature, it was determined that the category of «social work» is considered in three directions: practical professional activity of providing help and support to people who find themselves in a difficult situation; educational discipline for professional training of specialists in social assistance and population support; the field of scientific knowledge, which is based on a set of concepts and theories, has its own categorical apparatus, investigates the principles and regularities, models and methods of social work.

Social work as a professional activity in Ukraine and foreign countries has the following main common features: conceptually, the concept of a social problem in foreign and domestic social work has similar interpretations; the unified structure of social work as a professional activity in Ukraine and abroad: object, subject, principles, models, methods and technologies of social work; social work training in each country is carried out in specialized educational institutions.

The differences are that the subject of social work abroad is non-commercial and public organizations; the main principle of social work in foreign countries is the activation of one's own efforts; self-help and mutual aid groups are the main method of providing social assistance abroad; social work with the elderly and the disabled abroad is more aimed at providing social support by specialists specifically at home; social work with persons without a certain place of residence in foreign countries is the most relevant, especially in the USA.

In the field of innovative areas of social work and public service, the most important features of social work abroad can be distinguished, such as social work with victims of disasters, social work with representatives of informal youth groups, social work with representatives of ethnic groups, etc.

Key words: social work, social problems, professional activity.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасне соціально-економічне становище України позначене суттєвими політичними, економічними, соціальними змінами, які вражають своєю масштабністю, драматизмом та глибиною суперечностей. Існуюча наразі військово-

політична ситуація в країні супроводжується процесами трансформації в економіці, системі освіти, культури, охорони здоров'я, соціального забезпечення та багатьох інших галузях. У зв'язку з цим, особливої актуальності та поширення в українському суспільстві набуває професійна діяльність,

спрямована на вирішення соціальних проблем людей – соціальна робота, основна мета якої полягає в організації професійної, цілеспрямованої діяльності у суспільстві через уповноважені державні та недержавні соціальні інститути, скерованої на створення соціальних умов для повноцінної життєдіяльності та розвитку різних категорій населення. Це вимагає створення ефективної системи підготовки працівників соціальної сфери, здатних виконувати як повсякденні завдання професійної діяльності, так і займатись науково-дослідницькою діяльністю у цій галузі. На сьогодні висококваліфікованих фахівців соціальної роботи, які могли б професійно здійснювати роботу з діагностики й прогнозування соціальних процесів, надавати профілактичну, соціально-терапевтичну, психологічну, педагогічну і правову допомогу різним категоріям населення, в Україні не вистачає. Це значною мірою пояснюється тим, що професійна підготовка фахівців соціальної роботи розпочалася в нашій країні тільки в середині 90-х років і пов'язана із значними труднощами, які зумовлені, насамперед, відсутністю як практичного досвіду роботи в цій галузі, так і вагомим науково-теоретичним розробкам з актуальних питань соціальної роботи і підготовки фахівців для соціальної сфери.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різноманітні аспекти соціальної роботи впродовж тривалого часу привертають увагу таких провідних вчених як О. Безпалько (зміст та напрями професійної діяльності соціального педагога в загальноосвітніх закладах), І. Зверева (соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю в Україні), А. Капська (актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання), І. Козубовська (до питання про науково-теоретичні засади соціальної роботи), І. Мигович (соціальна робота у вищій школі), Н. Побірченко (сутність соціальної роботи з сім'єю), В. Поліщук (теорія і методика підготовки соціальних педагогів в умовах неперервної освіти), І. Трубавіна (теоретико-методичні основи соціально-педагогічної роботи з сім'єю), С. Харченко (соціально-педагогічні технології).

Наявність існуючих проблем та потреба у вдосконаленні й модернізації соціальної роботи в Україні з метою запозичення досвіду зарубіжних країн спричинило збільшення наукових пошуків у вітчизняній освітній галузі. Технологіям соціально-педагогічної роботи в Україні та за кордоном присвятили свої наукові доробки А. Старшинова, І. Грига, І. Зверева (соціальна робота в Україні); С. Кубіцький, Д. Пашенко, В. Лютий, Є. Урбанова, М. Фірсов

(історія соціальної роботи в країнах Європи та США) тощо.

Мета статті – провести порівняльний аналіз вітчизняних та зарубіжних технологій соціальної роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження. За роки незалежності України соціальна робота пройшла кілька етапів становлення та розвитку. За цей час створено державну систему центрів соціальних служб, виникли різноманітні служби, ініціаторами яких стали як державні структури, так і громадські організації. Зараз підготовку соціальних педагогів, соціальних працівників, підвищення професійної кваліфікації фахівців здійснюють понад тридцять закладів вищої освіти, постійно зростає кількість наукових досліджень з проблем соціальної роботи, її технологій, виходять друком видання, в яких представлений як зарубіжний, так і національний досвід, теоретичні й практичні напрацювання. Регулярним стало обговорення різноманітних питань соціальної роботи на міжнародних, національних, регіональних конференціях, семінарах, «круглих столах». Вагомою складовою процесу становлення і розвитку соціальної роботи в Україні продовжують залишатися проекти й програми соціального спрямування, що здійснюються за допомогою міжнародних організацій.

Значний внесок у розбудову вітчизняної практики соціальної роботи зробили професійні об'єднання. Відразу за створенням у 1992 році Української асоціації соціальних педагогів і спеціалістів із соціальної роботи виникли Ліга соціальних працівників, ціла низка регіональних громадських організацій, що об'єднали фахівців соціальної роботи. Прийняття «Етичного кодексу спеціаліста із соціальної роботи України», сприяло переходу фахівців соціальної сфери на новий якісний рівень, який відповідає міжнародним стандартам та вимогам щодо даної галузі професійної діяльності.

Отже, соціальна робота як різновид професійної діяльності утвердилася близько ста років тому в країнах Західної Європи. За цей час у практиці соціальної роботи за кордоном сформувалася достатня кількість теорій, моделей, технологій цієї діяльності. В нашій країні соціальну роботу визнано як професію на початку 90-х років ХХ ст. Очевидно, що зараз теорія і практика соціальної роботи як професійної діяльності в Україні знаходиться на етапі становлення, тому в спеціальній літературі не існує однозначного тлумачення терміна «соціальна робота». У більшості наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених це поняття розглядається у трьох аспектах:

– як практична професійна діяльність із подання допомоги та підтримки людям, що опинилися у скрутній ситуації;

– як навчальна дисципліна з професійної підготовки фахівців із соціальної допомоги та підтримки населення;

– як галузь наукових знань, що ґрунтується на сукупності концепцій і теорій, має свій категоріальний апарат, досліджує принципи і закономірності, моделі та методи соціальної роботи [6, с. 118].

Аналіз понятійного масиву дефініції «соціальна робота», поданого у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі, свідчить про відсутність узагальненого її розуміння. Так, відомий теоретик російської школи соціальної роботи О. Холостова розглядає соціальну роботу як інструмент реалізації державної соціальної політики, «особливий вид діяльності, метою якої є задоволення соціально гарантованих та особистісних інтересів різних груп населення, створення умов, що сприяють відновленню чи покращенню здатності людей до соціального функціонування» [10, с. 90].

Подібного підходу до розуміння соціальної роботи дотримується відомий український вчений А. Капська, яка вважає, що це «вплив професіоналів, громадськості та соціальних інститутів на суспільство шляхом формування і реалізації соціальної політики, спрямованої на створення сприятливих умов життєдіяльності кожної людини і сім'ї» [2, с. 67].

Інші науковці отожднюють соціальну роботу із наданням допомоги людині у кризових ситуаціях. Вони вважають, що це «професійна діяльність, пов'язана з використанням соціологічних, психологічних, педагогічних, методів і прийомів для розв'язання індивідуальних та соціальних проблем [3].

У більшості словників, виданих в Україні, це поняття трактується як «цілеспрямована діяльність у суспільстві через уповноважені органи, спрямована на забезпечення належного соціального, культурного та матеріального рівня життя членів суспільства та надання допомоги різним категоріям людей» [9, с. 111].

Розуміння соціальної роботи як допомоги поширене і серед зарубіжних дослідників. Так, Національна асоціація соціальних працівників США визначає соціальну роботу як «професійну діяльність з надання допомоги індивідам, групам і спільнотам, посилення чи відновлення їх здатності до соціального функціонування та створення сприятливих соціальних умов для досягнення цих цілей» [6, с. 90].

Один із основоположників української школи соціальної роботи І. Мигович наголошує, що визначення соціальної роботи має базуватися на таких стрижневих поняттях,

як «соціальне» та «соціалізація». Тому через призму цих понять він стверджує, що це «професійна діяльність соціальних інститутів, державних і недержавних організацій, груп та окремих індивідів, пов'язана з наданням допомоги особам чи групам людей щодо соціалізації, якщо в них за відсутності належних умов у суспільстві або через наявність особистих вад процес соціалізації ускладнюється, призупиняється або відбувається у зворотному напрямі (тобто, спостерігається десоціалізація)» [6, с. 112].

На підставі аналізу запропонованих визначень можна зробити висновок про те, що на сучасному етапі розвитку соціальної роботи є три підходи до її трактування. У першому підході соціальна робота розглядається як інструмент реалізації державної соціальної політики. Для другого підходу характерний акцент на допомозі населенню у кризових або важких ситуаціях. Третій підхід зводить сутність соціальної роботи до надання соціальних послуг. Але спільним для всіх цих підходів є розуміння соціальної роботи як професійної, практичної діяльності.

Отже, основними завданнями соціальної роботи як виду суспільної діяльності є покращення соціального самопочуття людини, вдосконалення умов її життя, забезпечення відповідного соціального функціонування, гармонізація системи відносин у сім'ї, колективі, суспільстві в цілому.

Соціальна робота як професійна діяльність в Україні та зарубіжних країнах має такі основні спільні риси:

1. У концептуальному плані – поняття соціальної проблеми у зарубіжній та вітчизняній соціальній роботі має аналогічні трактування. Наприклад, німецький соціальний працівник Х. Могге-Гротьян вважає, що «соціальними проблемами вважаються негативно оцінювані суспільний стан та/або поведінка груп людей». Серед соціальних проблем їм виділяються три групи «значних» для соціальної роботи соціальних проблем, пов'язаних із класичними для соціальної роботи групами населення: соціально ущемленими, девіантами та маргіналами [8, с. 214].

2. Єдина структура соціальної роботи як професійної діяльності в Україні та за кордоном: об'єкт, суб'єкт, принципи, моделі, методи та технології соціальної роботи. У кожній країні застосовуються ті чи інші методи та технології соціальної роботи, які варіюються залежно від цілей, об'єкта, змісту діяльності фахівців із соціальної роботи.

3. Навчання соціальній роботі у кожній країні здійснюється у профільних закладах освіти. «Своєрідність соціальної роботи полягає у практико-орієнтованій спрямованості на окремих індивідів, груп осіб, на різні

категорії населення, а також у тому, що професія «Соціальна робота» призначена для організації послуг з метою забезпечення соціальної гармонії існування людини. Ці послуги виявляються професійно підготовленими людьми – соціальними працівниками, які одночасно виступають посередниками між споживачами послуг і державою» [5, с. 102]. Винятком є держава Люксембург, де навчання соціальної роботи здійснюється лише в інших країнах.

У практиці соціальної роботи між нашою країною та зарубіжними країнами можна виділити такі основні відмінності:

1. За часом виникнення – сучасна соціальна робота виникла до першої світової війни в Австрії, Німеччині, Нідерландах, Люксембурзі, Швейцарії, після другої світової війни – у Великій Британії, Північній Ірландії, Бельгії, Франції, Греції, Італії, Іспанії, Данії, Норвегії, Швеції. Значну роль у становленні та розвитку європейської соціальної роботи відіграли жіночі рухи, робочий рух та церкви, як римсько-католицькі, так і протестантські.

Багато дослідників зазначають, що соціальна робота в нашій країні розпочала своє формування ще в період київської Русі та церковно-монастирської благодійності.

2. Найважливішим суб'єктом соціальної роботи за кордоном є некомерційні і громадські організації. Наприклад, однією з особливостей соціальної роботи в США є її децентралізація, що означає створення та реалізацію різних соціальних програм як на рівні держави, на рівні штату, так і на рівні окремо взятого міста.

3. Основним принципом соціальної роботи у зарубіжних країнах є активізація власних зусиль. За принципом «порятунок потопаючого – справа рук самого потопаючого» збудовано систему соціального страхування в багатьох зарубіжних країнах [7]. Наприклад, у США близько 80% населення медичні послуги отримують на основі добровільного медичного страхування, джерелами якого є страхові внески самого населення. Також договірно-страхові засади медичного страхування діють у таких країнах, як Німеччині, Франції, Бельгії та Люксембурзі.

4. Основним методом надання соціальної допомоги за кордоном є групи самопомоги та взаємодопомоги. Такі групи є ініціативними та створюються тими, хто пережив чи переживає ту чи іншу важку життєву ситуацію. Члени групи підтримують один одного, діляться між собою досвідом, необхідною інформацією щодо способів подолання труднощів. Найважливішою особливістю таких груп є те, що вони створюються самими учасниками групи та керуються ними. «Групова робота може ініціюватися з метою психологічної та педагогічної реабілітації чи корекції учасників

групи, їх навчання чи соціалізації і тим самим обмежуватися рамками внутрішньогрупової діяльності» [4, с. 18].

Прикладом груп взаємодопомоги та самопомоги є система «Добросусідство» (Велика Британія), «Батьки без партнера» (США). Своєрідним прикладом групи взаємодопомоги є створення громадських організацій етнічних груп у США, оскільки їх ініціаторами та засновниками виступають самі представники відповідного етносу.

5. Незважаючи на те, що найбільш розповсюдженими клієнтами соціальної роботи є сім'я, люди похилого віку, інваліди, діти, жінки, біженці, підлітки тощо, кожна країна сама визначає пріоритетні напрямки соціальної роботи, наприклад, в США це соціальна робота з расовими та етнічними групами [8].

6. Соціальна робота з людьми похилого віку та інвалідами за кордоном більше спрямована на надання соціальної підтримки фахівцями саме в домашніх умовах. Вивчаючи особливості діяльності державних та суспільних закладів у Великій Британії, Франції, Німеччині, Фінляндії, США, дослідниця О. Давидова відмічає недостатній розвиток геронтологічних центрів та інших подібних закладів; соціальні та медичні послуги надаються людям похилого віку та інвалідам в домашніх умовах, конкретний вибір яких здійснюють самі пацієнти [1].

Дослідниця відмічає, що соціальне обслуговування в домашніх умовах реалізується невеликим штатом службовців та багаточисленними добровольцями з різних релігійних, суспільних, благодійних, молодіжних та інших організацій. Вся ця система координується у Великій Британії – державним комітетом соціального обслуговування людей похилого віку; у Франції – Комісією національного комітету пенсіонерів та осіб похилого віку; в Німеччині – церковними благодійними союзами, Німецьким Червоним Хрестом, Союзом державної та приватної опіки над людьми похилого віку.

Окрім соціального обслуговування в домашніх умовах, основними формами надання соціальної допомоги за кордоном є спеціалізовані дома людей похилого віку, геронтологічні шпиталі, соціальні клуби за інтересами, спеціальні поселення для людей похилого віку, які здатні вести активний образ життя.

Яскравим прикладом самопомоги та взаємодопомоги у Великій Британії є система «Добросусідство», в якій більшість добровольців самі є людьми похилого віку. У Франції розповсюдження отримали такі види соціальної допомоги на дому як «Домашній помічник», «Сестринська допомога», «Шпиталь

на дому», завдяки яким можна отримати соціально-побутове обслуговування та первинну медичну допомогу.

7. Соціальна робота з дітьми з дітьми з несприятливих сімей в зарубіжних країнах склалася по різному. У Великій Британії увага дітям з несприятливих сімей почала приділятися в кінці XIX століття і пов'язана, перш за все, з прийняттям відповідного законодавства. Такі нормативно-правові акти, як «Акт о дітях» (1908), «Акт о дітях та молоді» (1933) відображали закон про бідних як небезпечного та деградуючого класу та заклали основи вікторіанської політики, згідно якої, необхідно було видаляти дітей з несприятливих середовища та оточення, ніж поліпшувати саме середовище та оточення. Реальні зусилля почали здійснюватися з 1948 року та зосереджені на превентивній соціальній роботі з сім'єю як єдиним цілим.

В США базовими соціальними програмами роботи з підлітками «групи ризику» є: а) програми поліції, які спрямовані на створення поліцейських клубів з метою залучення до них підлітків; б) програми судів по справах неповнолітніх з метою їхньої реабілітації; в) шкільні програми [1].

8. Соціальна робота з особами без визначеного місця життя у зарубіжних країнах, є найбільш актуальною, особливо в США. Основними факторами збільшення чисельності безпритульних в США є недостатня кількість дешевих помешкань для проживання, недостатня кількість програм допомоги з нерухомістю, а також побутове насилля. Найбільш відомими програми є Бостонська програма «HAPPENS», яка здійснює комплексну підтримку безхатків та програма «Housing Works» (Нью-Йорк), яка спеціалізується на соціальній підтримці ВІЛ-позитивних безпритульних. Головною особливістю соціальної роботи з безпритульними в США є відсутність державної підтримки.

На сьогоднішній день чисельні організації, які відстоюють інтереси безхатків активно працюють у Франції, Італії, США, Угорщині. У 1989 р. була створена FEANTSA – Європейська федерація національних організацій, які борються з проблемами безпритульності. До неї увійшли 55 організацій з різних країн Євросоюзу, Центральної та Східної Європи, а також США.

В галузі інноваційних напрямів соціальної роботи та обслуговування населення можна виділити такі найважливіші особливості соціальної роботи за кордоном, як:

1. Соціальна робота з жертвами катастроф спрямована на підготовку до роботи за умов катастроф і основною формою є імітація подій (у житловому кварталі, на узбіччі дороги, у

лісосмугах, де люди чекають порятунку), в процесі якої фахівцями оцінюється кризова ситуація, програються різні типи поведінки, освоюється технологія надання реабілітаційної допомоги тощо [8].

2. Соціальна робота з представниками неформальних молодіжних угруповувань. Основними формами соціальної роботи є реалізація альтернативних освітніх програм, створення спеціалізованих психолого-педагогічних служб для підлітків, освітніх центрів тощо. Велику цінність являє досвід альтернативного навчання в Канаді (на прикладі однієї зі шкіл Монреаля), досвід американської психолого-педагогічної служби «Гайденс», запровадження нею в кожній школі посади каунслерів (1 каунслер на 250-300 осіб), які мають педагогічну освіту, мета діяльності яких полягає в тому, щоб змінити неадекватну поведінку, навчити ухваленню рішень, попередити проблеми.

Одним із сучасних освітніх центрів у США, що активно займається проблемами молоді, зокрема молодіжними субкультурами, є Центр розумового здоров'я у школах, створений у 1995 році на базі кафедри психології Каліфорнійського Університету Лос-Анджелеса (UCLA).

Для Німеччини серйозну проблему становлять неформальні молодіжні об'єднання екстремістської спрямованості, що виникли внаслідок об'єднання країни, особливо «бритоголові». У Берліні в травні 1990 року було прийнято програму «розвідувальної вуличної» соціально-педагогічної роботи, яка включає заходи, пов'язані з організацією вільного часу, вирішенням повсякденних конфліктів та проблем відсутності місць для зустрічей молодіжних груп, покращення ситуації молоді в конкретному районі.

Застосовується досвід «вуличних педагогів» і в Нідерландах щодо молоді у групі ризику, починаючи з листопада 2006 року. «Вуличні педагоги» поєднують застосування профілактичних заходів безпосередньо на вулицях з роботою в сім'ях, щоб спонукати батьків до посилення контролю над своїми дітьми [8].

3. Соціальна робота з представниками етнічних груп реалізується як самими соціальними працівниками, які повинні знати особливості культури, традицій, мати витримку, нетерпимість до проявів расизму та шовінізму, так і самими представниками етносів. Збільшення кількості створення нових громадських об'єднань етнокультурного чи етноконфесійного спрямування, які зараз є у всіх країнах світу, викликано численними етнічними міграційними процесами, етнічною напруженістю у низці регіонів, що спричиняє формування національних, націоналістичних,

релігійних, культурних рухів та об'єднань тощо. Соціальна робота з представниками етнічних груп сприяє подоланню культурних відмінностей, відчуженості людей, які представляють різні етноси, допомагає у складних ситуаціях психологічного та комунікаційного дискомфорту.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, на основі аналізу наукових джерел, присвячених спільним та відмінним рисам організації соціальної роботи в Україні та зарубіжних країнах, можемо зробити висновок, що особливого значення набуває вивчення і використання зарубіжного досвіду організації соціальної освіти у світлі ідей її неперервності, інтеграції та демократизації. У цьому контексті значний інтерес для України представляє досвід різних країн світу, особливо США та Європи, де соціальна робота та соціальна освіта мають давню історію і багаті традиції, а соціальна служба добре розвинена і створені оригінальні системи професійної підготовки фахівців соціальної роботи різних рівнів. Тому доцільним є вивчення і творче переосмислення зарубіжного досвіду, без чого інтеграція України в європейський освітній простір буде неможливою.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Давыдова О. В. Досвід соціальної роботи з людьми похилого віку за кордоном. *Вісник суспільних наук*. 2012. № 4. С. 29–33.
2. Капська А. Соціальна робота: деякі аспекти робіт з дітьми та молоддю. К., 2001. 345 с.
3. Коваль Л. Соціальна педагогіка: навч. посібник. К., 2005. 568 с.
4. Ліфінцев Д. В. Сучасні моделі групової соціальної роботи. *Вісник Балтійського федерального університету ім. Й. Канта*. 2007. № 11. С. 14–20.
5. Львова О. Сучасні концепції та моделі професійно-практичного навчання соціальної роботи в Україні та країнах Європи. *Науковий вісник*. 2011. № 1. С. 102–107.
6. Мигович І. Теорія і методи соціальної роботи. Навч. посібник. К., 2002. 256 с.
7. Пономарев В. П., Лебедин Н. А. Анализ зарубежного опыта социального обеспечения населения. Режим доступа: <http://www.twirpx.com/>.
8. Семенкова С. Закордонний досвід організації соціальної роботи. *Актуальні питання сучасної науки*. 2012. № 21. С. 213–221.
9. Словник-довідник для соціальних педагогів та працівників / за заг. Ред. А. Капської. К., 2000. 234 с.
10. Холостова Е. Социальная работа. Теория и практика: учебн. пособие. М., 2000. 178 с.

REFERENCES

1. Davydova, O. V. (2012). Dosvid sotsial'noyi roboty z lyud'my pokhyloho viku za kordonom. [Experience of social work with elderly people abroad]. Kyiv.

2. Kaps'ka, A. (2001). Sotsial'na robota: deyakі aspekty robot z dit'my ta moloddyu. [Social work: some aspects of work with children and youth]. Kyiv.

3. Koval' L. (2005). Sotsial'na pedahohika: navch. Posibnyk. [Social pedagogy: teaching. manual]. Kyiv.

4. Lifyntsev, D. V. (2007). Suchasni modeli hrupovoyi sotsial'noyi roboty. [Modern models of group social work]. Riga.

5. L'vova, O. (2011). Suchasni kontseptsiyi ta modeli profesiyno-praktychnoho navchannya sotsial'noyi roboti v Ukrayini ta krayinakh Yevropy. [Modern concepts and models of professional and practical training in social work in Ukraine and European countries]. Kyiv.

6. Myhovych, I. (2002). Teoriya i metody sotsial'noyi roboty. Navch. Posibnyk. [Theory and methods of social work. Education manual]. Kyiv.

7. Ponomarev, V. P., Lebedkin, N. A. Analiz zarubezhnogo opyta sotsial'nogo obespecheniya naseleniya. [Analysis of foreign experience in social security of the population]. Rezhim dostupa: <http://www.twirpx.com/>.

8. Semenкова, S. (2012). Zakordonnyy dosvid orhanizatsiyi sotsial'noyi roboty. [Foreign experience of the organization of social work]. Kharkiv.

9. Slovnyk-dovidnyk dlya sotsial'nykh pedahohiv ta pratsivnykiv (2000). [Dictionary-reference for social teachers and workers]. Kyiv.

10. Kholostova, Ye. (2000). Sotsial'naya robota. Teoriya i praktika: ucheb. Posobiye. [Social work. Theory and practice: textbook. allowance]. Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

СТРІЛЕЦЬ-БАБЕНКО

Олена

Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач кафедри практичної психології та соціальної роботи Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійна підготовка фахівця соціальної сфери.

БАБЕНКО Андрій Леонідович

– кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичного виховання і рекреаційно-оздоровчої роботи Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: інтеграційні навчальні заняття зі спортивних ігор в системі підготовки майбутнього вчителя фізичного виховання.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

STRILETS-BABENKO Olena Volodymyrivna

– Ph. D. in Pedagogy, Associate Professor, Senior Lecturer of the Department of Practical Psychology and Social Work of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Scientific interests: professional training of a specialist in the social sphere.

BABENKO Andrii Leonidovich

– Ph. D. in Pedagogy, Associate Professor at the Department of Physical education and Recreation and Health Work of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Scientific interests: integrative educational classes on sports games in the system of training a future teacher of physical education.

Стаття надійшла до редакції 10.10.2022 р.